

ARXIU PERSONAL DE LA FAMÍLIA PAIROLÍ [MARTÍ MASAFONT]

Un camí propi, una mirada serena

Miquel Pairolí va conrear la literatura i el periodisme amb una fidelitat insubornable

«Busca en la soledat —que t'és natural— tota la teva riquesa», escriu Miquel Pairolí en el seu primer dietari, *Paisatge amb flames*. És l'opció que va prendre per seguir fidelment la seva vocació literària: distanciar-se de la premsa i del soroll contemporanis, dur una vida austera però lliure, i plantar cara a la banalitat, els llocs comuns i les exigències del moment i de les modes. Va pagar el peatge d'una recepció minoritària per construir una obra sòlida i duradora. Durant més de tres dècades va escriure —sempre fidel a ell mateix i a la concepció que tenia de la literatura i el periodisme— disset llibres, milers d'articles i també material que la mort prematura ha deixat inèdit o inacabat.

>> Miquel Pairolí
el dia de la seva
comunió solemne
(1967).

LLUÍS FREIXAS MASCORT > TEXT

Si qualsevol escriptor és —o hauria de ser— sobretot un lector, Miquel Pairolí complia aquesta condició escrupolosament. «La lectura és una de les formes de la felicitat», va escriure. L'índici més remot de la seva devoció lectora —i no literària encara— és una novel·la d'Enid Blyton, als deu o onze anys: «Allò va ser una passió, violenta i sobtada», afirma. Amb l'adolescència arribaria l'enamorament de la literatura de la mà de Jules Verne —en castellà— «d'una manera no tan explosiva, sinó més constant i sòlida, amb naturalitat». El camí formatiu continua —segons ell mateix va deixar explicat— amb Somerset Maugham, Pearl S. Buck, Steinbeck, Sartre, Camus, Faulkner, Céline i, de manera especial, Pla, que representa un doble descobriment:

la llengua catalana que li ha estat vedada a l'escola també és útil per a la literatura i permet invocar el seu món immediat.

Els llibres condueixen Pairolí cap a la literatura, però la informació cultural que consumeix, sobretot a les pàgines de *Tele/ eXprés* («un gran diari, el millor que s'ha fet en aquest país») i també *La Vanguardia* el fa interessar pel periodisme. Es planteja seguir aquests estudis universitaris, però això significa traslladar-se a Barcelona. La família el convenç de quedar-se a Girona i opta per matricular-se a filologia hispànica, secció catalana («així eren de complexes les titulacions universitàries a mitjan anys setanta», recorda amb ironia).

L'any 1976, abans d'acabar la formació universitària, publica, amb 20 anys, els primers comentaris de llibres a la revista

**L'índici més remot de la seva devoció lectora
—i no literària encara— és una novel·la
d'Enid Blyton, als deu o onze anys**

Presència. Dos anys més tard, comença a publicar a l'*Avui*, i l'any 1979 forma part dels primers col·laboradors de *Punt Diari*, que acaba de sortir al carrer. La seva relació amb el periodisme és, en aquest període, essencialment literària. Ho il·lustra amb claredat una anècdota. Quan, l'any 1984, l'escriptor Josep Maria Fonalleras es converteix en el segon guardonat del premi Manuel Bonmatí, que l'any anterior havia guanyat Pairoli, el periodista Joan Vall i Clara, per criticar que el premi es decanti per articles literaris i no pel reportatge o altres gèneres més combatius, escriu a *Presència*: «Ni en Pairoli ni en Fonalleras són periodistes. [Els articles guardonats] no són identificables en cap dels gèneres periodístics». Pairoli ja ens va deixar dit que «els periodistes de més virior» troben que el periodisme literari i/o sobre literatura és més aviat «llepafils, desproveït d'aquell estigma de vigor i de risc que troben que ha de tenir el periodisme de veritat».

A partir de 1980, després del servei militar, Pairoli compagina l'articulisme amb la docència fins al 1987: imparteix classes de català per a adults, i també per al reciclatge de mestres, a l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat Autònoma, i de funcionaris a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. No té decidit de manera ferma el seu futur professional. Arribarà, fins i tot, a presentar-se a les proves de selecció de personal d'un banc. «Per sort, no les vaig superar, sinó potser hauria estat empleat de banca —ironitzava l'octubre de 2010 en una entrevista a l'emissora local de Quart—. Potser ara estaria prejubilat, cosa que seria un relatiu avantatge, però no hauria escrit, o no hauria escrit tant».

El 1987 s'incorpora a la redacció de *Punt Diari*. L'any 1990 és nomenat redactor en cap i responsable d'opinió del *Diari de Barcelona*. L'aventura barcelonina durarà aproximadament quatre anys. El *Diari de Barcelona* —convertit en *Nou Diari de Barcelona* l'abril de 1993, absorbit per un projecte de diari català per edicions que fracassaria— tanca definitivament a principi de 1994. Mai més no tornarà a estar integrat en una redacció. Opta per retirar-se a la casa familiar de Quart, on trobarà la serenitat, el confort i el temps que necessita per escriure i que les redaccions li neguen. El desembre

CROU. AJUNTAMENT DE GIRONA (JOAN COMALAT)

d'aquell any Miquel Pairoli en farà 39, i la prioritat ja és l'escriptura. És una aposta radical, però no pas ingènua ni suïcida.

Les primeres passes

La restauració democràtica, l'impuls de la normalització lingüística, l'ensenyament en català, l'aparició de nous mitjans de comunicació havia permès als anys 80, a Girona, un ressorgiment literari que no té parió des del modernisme. Sorgeix un grup d'autors identificable —sovint vinculats d'una manera o altra als premis Just Manuel Casero— tot i que no tenen, en general, res en comú més enllà de la proximitat geogràfica i l'edat (són majoritàriament nascuts entre 1954 i 1964). Miquel Pairoli és un d'ells i debuta com a narrador en un llibre col·lectiu, *Mixtura* (1984), que aplega el relat *El carrer de la Llebre*, que li va valer un accésit del premi Just Manuel Casero de 1982, amb altres narracions de Rafael Vallbona i Josep Bras, Josep Maria Fonalleras, i Maria Àngels Gardella. L'any anterior havia guanyat el premi Manuel Bonmatí de periodisme per l'article *Vida nova d'una ciutat antiga*, publicat a *Punt Diari* amb pseudònim: Salvador Martí.

L'any 1990 publicarà el seu primer dietari, *Paisatge amb flames*, un llibre cuit a

>> Antoni Puigverd, Joaquim Nadal, Miquel Pairoli, Josep Maria Fonalleras i Enric Matarrodona, durant la presentació dels llibres *Un sofà a la riba*, de Josep Maria Fonalleras, i *L'enrenou dels anys 80*, de Miquel Pairoli, el 1987.

En realitat, Pairoli —avui especialment reconegut com a dietarista— no s'imaginava escrivint un dietari, però el va emprendre com a exercici d'escriptura

EL PUNT - CRDL, AJUNTAMENT DE GIRONA.

>> Miquel Pairolí a la redacció d'El Punt el 1989.

foc lent: una selecció dels textos que havia anat escrivint i corregint, amb nombroses interrupcions, entre 1981 i 1989. En realitat, Pairolí —avui especialment reconegut com a dietarista— no s'imaginava escrivint un dietari, però el va emprendre com a exercici d'escriptura i per falta de temps. «M'hi vaig engrescar», explicaria a la periodista Imma Merino en el moment de publicar-lo. No hi hauria cap altre llibre fins al 1995, tret d'una monografia local d'encàrrec i de caràcter eminentment periodístic (*La Selva*, 1994). La família recorda que l'escriptor es queixava del nivell de dedicació i exigència de la seva feina, especialment en el període barceloní, fet que explica l'opció de treball que prendrà quan torni a Girona.

Malgrat totes les dificultats, en aquesta etapa escriurà la primera novel·la, *El camp de l'ombra*, i també l'obra de teatre *El retrat de Voltaire*. Aquesta peça teatral —l'única incursió que va fer en la dramaturgia, a banda del guió de la sèrie de TV3 *Carles, príncep de Viana*— va obtenir el premi Joan Santamaria de 1994. Feia pocs mesos que el *Nou Diari de Barcelona* havia tancat i Pairolí havia reprès la seva relació amb *El Punt*, ara com a articulista extern, però lògicament l'obra havia estat escrita abans. En aquell moment declara en una entrevista que encara no sap si la peça teatral es podrà publicar o posar en escena (de fet, la publicarà Pagès Editors tres anys més tard, el 1997), però ja anuncia que està gestionant l'edició d'una novel·la que té inèdita. És *El camp de l'ombra*, i apareixerà l'any següent editada per La Campana. Si la redacció li deixava poc temps, sembla evident que l'aprofitava amb entusiasme i resultats.

Les col·laboracions periodístiques i els treballs d'encàrrec com les biografies que escriuria per a la Fundació Catalana de la Recerca (Joan Oró, 1996; Antoni Badia i Margarit, 1997, i Oriol de Bolòs, 2001) li conferiran l'estabilitat necessària sense robar-li tot el temps i la llibertat que li trauria una dedicació plena al periodisme o una feina convencional. Per això tampoc voldrà tornar a donar classes, més enllà d'algun curs o taller literari escadusser en centres culturals, i els darrers anys fins i tot rebutjarà aquesta mena de propostes. «He donat moltes classes i no hi tornaré si no és per necessitat», afirmava.

Com ser un professional

L'escriptor sempre va ser conscient de la impossibilitat de guanyar-se la vida amb la literatura. De fet, opinava que la literatura en llengua catalana tampoc no dóna prestigi ni possibilitats de tenir gaire lectors: «Satisfà poc l'orgull, no omple la butxaca i limita la comunicació, que són els tres estímuls habituals que té un escriptor en qualsevol cultura», escriu a la revista *Senhal* l'any 2001. El text, titulat *Per complaure l'amo*, afirma que la literatura només contribueix «a una professionalització paraliterària. Si escriviu un parell de novel·les que tinguin una certa sortida (...) això us podrà servir per entrar en el circuit de les col·laboracions periodístiques o radiofòniques —que haureu de fer probablement en castellà— o del guionatge en ràdio i televisió. Això és el que us donarà per viure modestament i conformada». Per què s'escriu, doncs? La resposta és simple: «Per estar en pau amb un mateix (...) Per satisfer una ànsia personal (...) per obeir la veu interior, despòtica, que ens hi empeny».

Certament, l'opció que va fer per la literatura es va traduir en un augment del ritme de publicació. Si de *Paisatge amb Flames* a *El Camp de l'Ombra* passen cinc anys —monografia de la Selva a banda—, a la segona meitat dels 90 publica com a mínim un llibre per any (i a vegades més: tres l'any 1996 i dos el 1997). Si hi comptem les traduccions, el ritme es manté durant els primers anys de la dècada següent, tot i que amb l'inici del segle la columna passa a ser de publicació diària, tret dels dilluns i el mes d'agost.

En el període 1999-2010 destaca la publicació de dos nous dietaris (que juntament amb el primer constitueixen una trilogia amb un lliurament cada deu anys), dues novel·les i una compilació de textos sobre literatura, però va escriure molt més. Coincidint amb la publicació d'*El manuscrit de Virgili* (2004), Pairolí va explicar que el temps que separava aquesta novel·la de l'anterior (*El convit*, 1998) es devia a un projecte que va considerar fallit quan el primer manuscrit havia superat els cinquanta folis, i també al fet que tenia redactats diversos contes que havia deixat «aparcats, pendents de decidir quan i com es publiquen».

L'escriptor opinava que la literatura en llengua catalana no dóna prestigi ni possibilitats de tenir gaires lectors

ARXIU PERSONAL DE LA FAMILIA PAIROLÍ (FIDEL BALESI).

Un camí propi

En els primers anys de carrera literària, Miquel Pairolí era conscient que el seu aparent conservadorisme formal el perjudicava. Quan el pas del temps ha fet envellir alguns experiments que van tenir pàtina de modernitat, les paraules publicades a *Paisatge amb flames*, fa 21 anys, cobren encara més sentit: «Hi ha un idea que travessa de dalt a baix, i que enverina més que nodreix, la història de l'art d'aquest segle: és la dèria d'investigar (...). Una novel·la sense sintaxi i sense lògica en l'ordenació no és res més que una expressió de la imbecilitat». Pairolí no sent cap necessitat de ser modern, com no sent tampoc cap necessitat de renunciar a una llengua rica per guanyar lectors de prosas estretes de pit. En una crítica als defensors de la prosa plana i sense adjectius, afirma que no és una qüestió d'austeritat, sinó d'ordre. Igual que afirma que els membres de la seva generació han estat «els últims a fer amb naturalitat alguns gestos que tenien mil·lennis d'antiguitat» com calçar uns esclòps o beure d'un càntir, també desplega amb naturalitat una riquesa lèxica que ja és inusual —en llengua catalana— fins i tot en persones cultes.

L'aposta per l'escriptura i pel seu model d'escriptura no són una forma d'arrogància desdenyosa amb els lectors, encara que li'n

pogués restar. Pairolí donava importància a la recepció de la seva obra, però no l'amoïnava; li agradava participar en trobades de clubs de lectura, però procurava relativitzar l'opinió de la crítica. Si com a articulista se sentia en l'obligació de comunicar amb un públic ampli —i per això se cenyia a qüestions d'actualitat, evitava les expansions líriques i proscrivia dels textos la primera persona del singular—, en la creació literària, malgrat que el lector també existeixi —és evident que «després d'escrits els llibres es publiquen», afirma a *Lenigma*—, l'obra i la voluntat de l'autor resultaven prioritàries i la recepció del llibre quedava en segon terme. L'any 2004, quan publica la novel·la *El manuscrit de Virgili*, protagonitzada per un escriptor que no pot difondre els seus textos perquè la seva mecenes el paga per tenir-ne l'exclusivitat, li pregunten en una entrevista de Miquel Riera a *Presència* si la literatura pot tenir sentit sense lectors. La resposta és taxativa: «Tant sense lectors com tenint-ne un. La majoria d'escriptors tenim moltes coses escrites que ningú no llegirà mai, però l'escriptor ha disfrutat escrivint-les (...) la teva feina és escriure, i el teu gaudi. Llavors hi ha una altra part que és la lectura, que ja no depèn de tu».

Lluís Freixas Mascort és escriptor.

>> **Miquel Pairolí**
entrevistant Joan Teixidor,
l'octubre de 1988.

**Per què s'escriu, doncs? La resposta és simple:
«Per estar en pau amb un mateix,
per satisfer una ànsia personal»**